

**Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisijai**

Skanstes iela 25, Rīga, LV-1013

sprk@sprk.gov.lv

Kopija:

**Klimata un enerģētikas
ministrijai**

Latgales iela 165, Rīga, LV-1019

pasts@kem.gov.lv

Rīgā, 2025. gada 30. jūnijā

**Par *Elektroenerģijas pārvaldes sistēmas operatoram piederošas elektroenerģijas
uzkrātuves izmantošanas noteikumu projektu***

Godātie komisijas pārstāvji,

Pateicamies par iespēju sniegt viedokli par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (**“Regulators”**) 2025. gada 12. jūnijā publicēto *Elektroenerģijas pārvades sistēmas operatoram piederošas elektroenerģijas uzkrātuves izmantošanas noteikumu projektu* (**“Projekts”**).

SIA Saules Energy, reģ.nr. 50203458791, darbojas atjaunojamās enerģijas jomā, attīstot un ekspluatējot saules enerģijas parku projektus Latvijā, kā arī investē elektroenerģijas uzkrāšanas jaudu attīstībā. Šobrīd Saules Energy pārvalda 8 saules elektrostacijas ar 71.5 MW uzstādīto jaudu, kā arī ir veikusi pasūtījumu saules parku aprīkošanai ar elektroenerģijas uzkrātuvēm 160 MWh apmērā. Ņemot vērā mūsu aktīvo līdzdalību tirgū, vēlamies sniegt sekojošus komentārus par Projektu.

1. AST uzkrātuves izmantošanas pamatprincipam jābūt tirgus neitralitātei

Jomu regulējošie Eiropas Savienības un Latvijas normatīvie akti ir balstīti uz pamatprincipu, ka sistēmu operatoru īpašumā nevajadzētu būt elektroenerģijas uzkrātuvēm. Šis princips, cita starpā, ir noformulēts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/944 par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (**“Direktīva 2019/944”**) ievaddaļas 64. punktā, kas nosaka: *“Sistēmu operatoru īpašumā nevajadzētu būt enerģijas uzkrātuvēm, nedz arī tiem šādas uzkrātuves vajadzētu izveidot, pārvaldīt vai ekspluatēt. Jaunajā elektroenerģijas tirgus modelī uzkrāšanas pakalpojumiem vajadzētu būt balstītiem uz tirgus un konkurences principiem. Tāpēc būtu jāizvairās no uzkrāšanas un sadales vai pārvades regulēto funkciju šķērssubsidēšanas. Šādi ierobežojumi attiecībā uz enerģijas uzkrātuvju īpašumtiesībām ir paredzēti tam, lai novērstu konkurences izkropļošanu, likvidētu diskriminācijas risku, nodrošinātu visiem tirgus dalībniekiem taisnīgu pieeju enerģijas uzkrātuvju pakalpojumiem un veicinātu enerģijas*

uzkrātuvju efektīvu un iedarbīgu izmantošanu, kas pārsniedz sadales vai pārvades sistēmas darbību”.

Ievērojot augstākminēto principu, Direktīvas 2019/944 54. pants, kas ir transponēts arī Elektroenerģijas tirgus likuma (“**EET likums**”) 16.³ pantā, nosaka, ka pārvades sistēmas operatoram (“**PSO**”) ir principiāli aizliegts iegūt un ekspluatēt elektroenerģijas uzkrātuves, atskaitot atsevišķus izņēmuma gadījumus, kad tam ir saņemta attiecīga atļauja.

AS “Augstsprieguma tīkls” (“**AST**”) šāda atļauja (“**Atļauja**”) tika piešķirta 2021. gada 24. septembrī ar Ministru kabineta (“**MK**”) rīkojumu Nr. 674. Atbilstoši MK rīkojuma Nr. 674 un piemērojamo normatīvo aktu noteikumiem, minētā Atļauja tika piešķirta sakarā ar to, ka tirgus izpētes rezultātā tika konstatēts, ka “FCR un aFRR rezerves 2025. gadā no balansēšanas jaudas tirgū pieejamiem resursiem netiks nodrošinātas vai arī tiks nodrošinātas par nesamērīgi augstām izmaksām”.

2. Tirgus spēj nodrošināt nepieciešamās jaudas rezerves bez AST uzkrātuves līdzdalības

Kopš Baltijas balansēšanas jaudas tirgus (“**BBJT**”) darbības sākuma 2025. gada februārī, tirgus ir konsekventi spējis nodrošināt visas nepieciešamās balansēšanas jaudu rezerves arī bez AST uzkrātuves izmantošanas, tādējādi MK Atļaujā minētais risks par balansēšanas jaudas tirgū pieejamo resursu nepietiekamību nepārprotami nav realizējies.

Turklāt papildus esošajām balansēšanas jaudām, šobrīd dažādās attīstības stadijās Latvijā un pārējās Baltijas valstīs ir daudzi jaunu elektroenerģijas uzkrātuvju projekti, kas jau tuvākajā nākotnē pakāpeniski papildinās tirgu, stiprinās konkurenci un nodrošinās ievērojami plašāku piedāvājumu.

3. Nepieciešams veikt jaunu tirgus izpēti

Nemot vērā AST izsniegtās Atļaujas izņēmuma raksturu, Direktīvas (ES) 2019/944 54. panta ceturrtā daļa un, attiecīgi, EET likuma 16.³ panta ceturrtā daļa, nosaka, ka pēc Atļaujas izsniegšanas Regulatoram ir pienākums atkārtoti izvērtēt tās nepieciešamības pamatojumu, **vismaz reizi piecos gados** organizējot jaunu tirgus izpēti (publisku konsultāciju). Gadījumā, ja Regulators konstatētu, ka tirgus dalībnieki spēj nodrošināt attiecīgo pakalpojumu nepārtraukti, savlaicīgi un par samērīgu cenu, Regulatoram būtu jāuzliek par pienākumu AST ne vēlāk kā 18 mēnešu laikā izbeigt elektroenerģijas uzkrātuves ekspluatāciju.

Nemot vērā, ka esošā AST Atļauja balstīta uz tirgus izpēti, kas veikta pirms 2021. gada, aicinām SPRK veikt atkārtotu tirgus izpēti, lai novērtētu, vai un cik lielā mērā AST uzkrātuves izmantošana joprojām ir tiesiski pamatota un nepieciešama. Gadījumā, ja šāds pētījums jau ir veikts, aicinām publiskot tā rezultātus.

4. Trūkst tiesiska pamatojuma AST uzkrātuves klasificēšanai par pieprasījuma samazināšanas resursu

Atbilstoši Regulatora 01.02.2024. apstiprinātajam Baltijas valstu PSO priekšlikumam par Baltijas balansēšanas jaudas tirgu (“**BBJL priekšlikums**”)¹, kā arī BBJT priekšlikumam pievienotajam Paskaidrojuma dokumentam², balansēšanas jaudu rezervju resursi tiek iedalīti:

- 1) Primārajos resursos, ar kuru palīdzību normālos apstākļos tiek nosegtas FCR un FRR rezervju vajadzības. Primārie resursi tiek izvēlēti pēc tirgus principiem, balstoties uz tirgus dalībnieku iesniegtajiem piedāvājumiem;
- 2) Pieprasījuma samazināšanas resursos, kurus PSO izmanto, lai risinātu sagaidāmos balansēšanas jaudu rezervju piegādes iztrūkumus un nodrošinātu Baltijas elektroenerģijas tirgus operacionālo drošību;
- 3) Rezerves resursos, kuri tiek izmantoti tikai gadījumos, kad FCR un FRR rezervju vajadzības nav iespējams nosegt no primārajiem resursiem.

Ja “primāro resursu” un “rezerves resursu” izmantošanas principi ir salīdzinoši skaidri definēti, tad “pieprasījuma samazināšanas resursu” definīcija un izmantošanas principi, ciktāl šāda informācija ir pieejama publiski, ir neskaidri un rada iespējas dažādām interpretācijām.

Augstāk minētā BBJT priekšlikuma Paskaidrojuma dokumenta 7.1. punktā norādīts, ka pieprasījuma samazināšanas resursu izmantošanas apjoms tiks izvērtēts un saskaņots ar Regulatoru, ņemot vērā tirgus spēju nodrošināt nepieciešamo jaudu ar primārajiem resursiem. Sīkāka informācija par pieprasījuma samazināšanas resursu izmantošanas priekšnoteikumiem un algoritmu pagaidām nav publiski pieejama, un – ciktāl mums zināms - arī Regulators līdz šim šajā sakarā nav izsniedzis nekādus saskaņojumus.

Ņemot vērā augstāk izklāstītos apsvērumus un šobrīd publiski pieejamo informāciju:

- mēs piekrītam, ka AST elektroenerģijas uzkrātuves izmantošana par rezerves resursu atbilst tās sākotnējam mērķim un MK 2021. gada 24. septembrī izsniegtās atļaujas un piemērojamo normatīvo aktu nosacījumiem;
- mēs uzskatām, ka trūkst tiesiska pamatojuma AST uzkrātuves izmantošanai par pieprasījuma samazinājuma resursu.

Pamatojoties uz augstākminēto aicinām no Projekta izslēgt iespēju izmantot AST uzkrātuvi kā pieprasījuma samazināšanas resursu. Pēc tam, kad būs izstrādāti un ar Regulatoru saskaņoti skaidri pieprasījuma samazināšanas resursu izmantošanas priekšnoteikumi un algoritmi, šo jautājumu iespējams pārskatīt.

5. Nepareizi novērtēta Projekta ietekme uz elektroenerģijas balansēšanas jaudas pakalpojumu sniedzējiem

Projekta Konsultāciju dokumenta II sadaļas ceturtajā punktā “*Izvērtējums par ietekmi uz sabiedrības mērķgrupām, kuras tiesiskais regulējums ietekmē vai varētu ietekmēt*” ir sniegts

¹ Skat.

<https://www.sprk.gov.lv/sites/default/files/editor/ED/Elektroenerģija/2024/Priek%C5%A1likums%20par%20Baltijas%20balans%C4%93%C5%A1anas%20jaudas%20tirgu-ang%C4%BCu%20valod%C4%81.pdf>

² Skat.

[https://ast.lv/sites/default/files/editor/Explanatory%20document%20for%20the%20Baltic%20proposal%20to%20the%20Baltic%20balancing%20capacity%20market%20rules%20in%20accordance%20with%20EBGL%20Articles%2033\(1\)%20and%2038\(1\).pdf](https://ast.lv/sites/default/files/editor/Explanatory%20document%20for%20the%20Baltic%20proposal%20to%20the%20Baltic%20balancing%20capacity%20market%20rules%20in%20accordance%20with%20EBGL%20Articles%2033(1)%20and%2038(1).pdf)

kļūdains situācijas izvērtējums. Konsultāciju dokumentā norādīts, ka Projektam ir “*neitrāla ietekme uz potenciālajiem elektroenerģijas balansēšanas jaudas pakalpojumu sniedzējiem*”, kas neatbilst faktiskajai situācijai.

Gadījumā, ja AST elektroenerģijas uzkrātuve tiek klasificēta kā “pieprasījuma samazināšanas resurss” un ar tās palīdzību tirgū tiek samazināts pieprasījums pēc balansēšanas jaudu rezervēm, tad ar šo rīcību tiktu samazināts šī tirgus apjoms un tirgus dalībnieku iespējas pārdot savus balansēšanas jaudas produktus, tādējādi būtiski negatīvi ietekmējot viņu intereses.

Nemot vērā, ka “pieprasījuma samazināšanas resurss” atbilstoši BBJT priekšlikuma un Projekta nosacījumiem tiek izmantots bez maksas, tad šāda rīcība arī kropļotu konkurenci balansēšanas jaudas tirgū.

6. Informācijai par AST uzkrātuves izmantošanu jābūt publiski pieejamai

Ievērojot to, ka AST uzkrātuves izmantošana jebkurā gadījumā rada riskus Direktīvā 2019/944 noteiktajiem tirgus un konkurences principiem, tad - lai veicinātu balansēšanas jaudu tirgus dalībnieku un visas sabiedrības uzticību un palāvību, ka AST uzkrātuve tiek izmantota normatīvajos aktos noteiktā veidā, - mēs rekomendējam Projektā uzlikt AST pienākumu nodrošināt, pēc iespējas, reāllaika datu publiskošanu par AST uzkrātuves izmantošanu balansēšanas jaudu tirgū, šīm vajadzībām izmantojot, piemēram, Baltic Transparency Dashboard platformu (<https://baltic.transparency-dashboard.eu/>) vai tamlīdzīgu rīku.

Ar cieņu,

Māris Plūme
SIA Saules Energy valdes loceklis

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.